

нещастие там се среща отново очи в очи със своя бивш мъчител в лагера. По това време той вече е началник на Второ районно управление на МВР и му нарежда да напусне града в срок от 24 часа. Нареждането не е изпълнено благодарение на намесата на проф. Калайджиев, зам.-министър на здравеопазването по това време.

Съпругата му доживява 10 ноември 1989 г. и почива през 1997 г. Не произнася никога обръщението „другарю/другарко“, въведено насилствено от комунистическата тоталитарна власт. Най-голямата им дъщеря Недка (1931–2012) е работила като артистка и конферансие в цирка. Синът им Цоню, роден в 1935 г., преживява политически репресии и уволнение от ВИИ „Карл Маркс“. През 1975 г., няколко дни след втория неуспешен опит на агента на Държавна сигурност „Филипов“ да вербува Цоню Екимов за сътрудник, във висшето учебно заведение се получава донос за него, че „дружи с бранници и споделя вражеската им идеология, както и че баща му е убиец на двама души – комунист и бременна партизанка“. Уволнен е седмица преди да защити доктората си. В продължение на една година не може да си намери никъде работа, но успява да опровергае обвинението чрез клетвена декларация от брата на убития мъж, в която той заявява, че убиецът е бил друг човек.

12.4. Свидетелство на писателя Коста Йотевски

„Автор на това произведение е Коста Йотевски, от Габрово, бул. „В. Априлов“, спял с двете очи“, гласи забележката на оперативния работник, който води Литерно дело „Бивши хора“, заведено в Държавна сигурност Габрово⁵⁶¹. При секретен обиск, извършен в дома на Константин Йотевски, ДС попада на негови записки, които са преписани и приложени към делото.

Константин Йотевски (1895–1978), за старите габровци бай Коста, е сред най-изтъкнатите граждани на Габрово през XX век, родолюбец, краевед, общественик, доброволец в Балканската война⁵⁶². Завършва Владимирския корпус в Киев и Военното училище в София и участва в Първата световна война. Уволнява се от армията с чин капитан. Завършва агрономство в Германия. През 1935 г. загубва зрението си и макар и слеп се отдава

⁵⁶¹ АКРДОПБГДСРСБНА, Литерно дело VI-Л 102, т. 4, Гб, л. 3–10, неозаглавен документ.

⁵⁶² Кой кой е в Габрово. Габрово, 2004, с. 115.

на литературна дейност. Книгата „Габрово и габровци в робството и борбата за освобождение“ (1942) и стихосбирката му „За родината“ (1943) са написани с обич към родния град и преклонение пред България. Посреща с големи надежди 9 септември 1944 г. и става член на политическия кръг „Звено“. Разочарованията не закъсняват, изолира се от политиката, акционерното участие на семейството му във фабрика „Бобчев“ е ликвидирано, а той влиза в контингента на политическата милиция.

Представеният откъс от неговата студия „Братство“ е пряко свидетелство за това, което дори слепият човек е „видял“ и почувствал по времето на социализма.

„Третата привлекателна дума, която някога красеше знамената и клубовете на широки и тесни социалисти и комунисти, беше „братство“. Тогава тя служеше за пропаганда и привличане на наивните хорица в лоното на марксизма. Сега при народната власт и при строежа на социализма и комунизма тази дума вече е изхвърлена от речника на комунистическите речи и пропаганда. Употребява се само като етикет – „братските“ комунистически партии, социалистически страни и други бездушни събирателни понятия. Това е напълно естествено, защото новата управляваща класа вижда в лицето на всички некомунисти свои кръвни и заклетни врагове. Нейната главна задача е да търси или по право да обявява гражданите и селяните, работници и колхозници, чиновници и младежи за врагове на народа и да им прикачва всевъзможни епитети, като ги тероризира и преследва. Епитетите ежегодно се менят, като тяхното разнообразие и брой растат непрекъснато. Едни от тях излизат от употреба и на тяхно място се явяват нови. Целта им, обаче, си остава една и съща – да сее страх и упражнява тормоз върху хората. Ето някои от тях: фашисти, кръволоци, монархисти, народни изедници, думбази, спекуланти, експлоататори, потосмукачи, буржоазни и капиталистически слуги, лакеи, кучета, убийци, подпалвачи на войни, Н. Петковисти, Д. Велчевисти, Кр. Пастуховци, геметовци, шпиони, диверсанти, империалисти, кулаци, народни врагове, вредители, реакционери, мракобесници и какви ли още не вражески елементи.

Хората, на които се закачат всички тези или други подобни епитети и които се изпращат на лагер, съдят или по друг начин се тормозят, действително не са съгласни с комунистическата идеология, особено с делата на управляващите и партийните функционери и не са извършили никакви деяния срещу властта или други от наказуем характер деяния. Но

никоя диктатура не може да съществува без врагове, било то външни или вътрешни. Хитлер навремето обяви евреите за врагове на човечеството и отпочна срещу тях безмилостна борба, но това не му попречи да хвърли целия свят в кървава изстребителна война. Диктатурата на пролетариата в това отношение, е още по-плодовита и изобретателна. Те прикачат и обвиняват някого за някакво престъпно по техните схващания деяние, за което нещастникът няма хабер и почват чрез целия си мощен пропагандаторски апарат, да го раздухват с такава безочлива упоритост, че и най-близките негови хора почват да се съмняват, дали не е извършил това деяние, а понякога чрез модерни инквизиционни методи накарват и самия обвиняем да признае, че е извършил приписваното му деяние...

Завзели властта с помощта на Червената армия, комунистите първом с ярост се нахвърлиха срещу своите политически противници и ония офицери, смятани от тях за опасни и повечето избиха, а другите изпратиха в затвори, мини и лагери. Приключили с тях те обявиха за врагове сътрудниците си в управлението – земеделци, звенари и социалисти, както и офицерите и интелигенцията, които по една или друга причина, тръгнаха с тях. Последователно преминаха към индустриалци, търговци, които обявиха за експлоататори и народни врагове. Дойде ред и на земеделските стопани и най-после на ония работници и чиновници, които не бяха достатъчно гъвкави и страхливи и малодушни. Мнозина хора вярваха, че след масовите убийства други гонения и жестокости не ще има, но те жестоко се излъгаха. Когато в народа вече не останаха незасегнати слоеве и личности, те се обърнаха към собствените си среди. Трайчо Костов и неговите приятели бяха първите комунистически жертви и днес търсенето и обявяването на враговете на комунизма, партията и народа, продължава...

Старите епитети и дамгосвания са заменени с нови. Напоследък са в ход – догматици, сталинисти, титовисти, ревизионисти, империалисти и пр. В известни периоди от време щом им омръзне да търсят други врагове партийните функционери отпочват поход срещу вярващите, религията и Бога. Пишат подигравателни, понякога смешни неща, срещу вярата и църквата, държат антирелигиозни речи и беседи, турят постове пред църквите или пращат доносчици, да следят кои присъстват на църковните служби, фотографират младежи и работници, отиващи в църквата или вземащи участие в религиозните процесии и пр.

Но кавгите и разприте в социалистическия строй не са само на идеологическа или политическа почва. Във всички области на всекидневния живот те са неизбежно явление. След като отнеха на повечето хора

къщите, на останалите притежатели на къщи и апартаменти се наложи една всесилна жилищна комисия, която определя, кому колко стаи са му нужни за живеене и определя и настанява квартиранти. Никакво споразумение между наемодатели и квартиранти, нито подбор на квартиранти от страна на наемодателите, не се допускаше. Общ клозет, общ коридор, общо стълбище, обща кухня, общи мивки, общ двор и пр. Непочистени клозети, замърсени и кални коридори и стълбища, запушени канали, развалени кранове и електрически ключове. Почват разпавии – кой чисти, кой не чисти, кой разваля, кой поправя. Квартиранти обвиняват наемодатели, квартиранти и наемодатели срещу други квартиранти, квартиранти помежду си. Кошер от оси. Разпавии и кавги. Но кавгите и разпавиите не свършват в състените и претрупани квартири. Отивате да си купите хляб. Има само студен хляб. „Остават само пет хляба – заявява продавачката – вървете другаде за хляб, защото не знам, кога ще ми докарат.“ Стоящите близо до продавачката се юрват напред и натискат за да вземат останалите хлябове, а задните бързат навън. Общ вик, клетви, псувни и пустосвания.

Такава горе-долу е картината на ежедневието на всички опашки за месо, риба, зарзават и други хранителни продукти. Още по-застрашителни са опашките, когато в магазините се продават дамски чорапи, дамско бельо или облекло и обувца с намалени цени. Тук вече се чупят врати и витрини, жени припадат, а понякога стават побоища и милицията се намесва...

В комунистическия рай всеки се чувства онеправдан, унизен и оскърбен, над него е издигнат злобно свит юмрук, готов винаги да се стовари върху главата и всеки живее под непрекъснат страх и угнетеност. За свобода, равенство и братско отношение между хората, не само че не може да се говори, но тези понятия са безвъзвратно погребани в омагьосания кръг на животинския и бездушен диалектически материализъм.“

12.5. Свидетелство: Завещанието на Никола Конкилев

Индустриалецът Никола Конкилев написва своето завещание далеч преди смъртта си, още през 1934 г., и през годините то неколkokратно е променяно. Текстът на последното завещание е от 30 декември 1946 г. През всичките години той обмисля как след смъртта му „Балкан“ АД да работи „за здравното състояние, подслоняване и подпомагане на съгражданите ми, особено за децата на бедните от тях, да се грижи за културното, просветното и благоустройствено повдигане на родния ми град“ и финан-